

Arthur Green

אֵהְיֶה
EHYEH

CUM SĂ CREEZI UN
VIITOR MĂI BUN FOLOSIND
ÎNȚELEPCIUNEA CĂBĂLEI

Traducere din limba engleză:
MIHAI VALENTIN VLADIMIRESCU

EDITURA HERALD
București

PENTRU BUNUL MEU PRIETEN ȘI PROFESOR

הרב משולם זלמן בן שלמה הכהן שחטר-שלומי

RABBI ZALMAN M. SCHACHTER-SHALOMI שליט"א

ÎNDRUMĂTORUL MEU APROPIAT

CUPRINS

MĂRTURISIRE, ÎN LOC DE PREFAȚĂ	9
INTRODUCERE: <i>EHYEH</i> CA NUME AL LUI DUMNEZEU	19

PARTEA I O REINTERPRETARE A VECHII TRADIȚII

1.	CABALA, VECHE ȘI NOUĂ	
	Cabala în istoria evreiască. Un scurt studiu	26
	Cabala și modernitatea	28
	Cabala astăzi: Pericole și mari speranțe	32
	Spre un misticism postmodern	34
2.	EXISTĂ NUMAI UNUL	
	Dumnezeu deasupra, Dumnezeu înăuntrul	37
	Unul și cei mulți	40
	<i>Tsimtsum</i> : Autoconstrucția lui Dumnezeu	44
	Creația: Perspectiva misticilor	46
3.	TORA: ADEVĂRUL REVELAT AL CREAȚIEI	
	<i>Hokhmah</i> : Tora înaintea limbajului	49
	Cele zece cuvinte primordiale	51
	Tora revelată: Semnificația Sinaiului	55
	Sinai atunci și acum	58
4.	<i>SEFIROT</i> : UNUL ȘI CELE ZECE	
	Ce vrem să spunem cu asta?	61
	Prima triadă: Procesul primordial	63
	O meditație ghidată	67
	A doua triadă: Căutarea echilibrului interior	69
	O digresiune postmodernistă	75
	A treia triadă: Rezistența și acceptarea	77

	A zecea <i>sefira</i> : Proces îndeplinit	80
	Întregirea cercului	83
5.	<i>OLAMOT</i> : PATRU PAȘI SPRE UNICITATE	
	Numirea „lumilor”	86
	<i>‘Asiyah</i> : Dumnezeu ca rege	88
	<i>Yetsirah</i> : Dumnezeu ca părinte	91
	<i>Beri’ah</i> : Dumnezeu ca iubit	94
	<i>Atsilut</i> : Dincolo de limitele sinelui	98
6.	<i>SHEMOT</i> : CALEA NUMELOR	
	Grăind inefabilul	101
	Actul numirii	105
	Cel mai sfânt cuvânt	108
	O meditație asupra numelui lui Dumnezeu	111
	<i>Elohim</i> : Mulți într-unul	113
	Un Dumnezeu, multe nume	116

PARTEA A II-A

PRIVIND SPRE ZIUA DE MÂINE

7.	ÎN CĂUTAREA UNEI CĂI	
	Întoarcerea spre interior	120
	Ce este sufletul?	122
	<i>Kavvanah</i> : Scopul căutării noastre	123
	Misticismul pentru căutătorul de azi	126
	Practica religioasă: Cabala și porunca	128
	Găsirea propriei noastre <i>mitzvah</i>	132
	Un iudaism serios, simplu, pentru azi	134
8.	MARELE LANȚ AL FIINȚEI: CABALA PENTRU O EPOCĂ A MEDIULUI	
	Timpul prezent	138
	Povestea noastră despre origini	141
	Cel care evoluează veșnic	144
	Recunoașterea unicului adevăr	148
	O <i>halaha</i> a mediului pentru viitor	150

9.	TOTUL DESPRE FIINȚA UMANĂ: CHIP, ASEMĂNARE, MEMORIE	
	<i>Ești</i> chipul lui Dumnezeu	154
	Echilibrul interior: Folosirea <i>sefirot</i>	157
	Să învățăm să ne iertăm pe noi înșine	160
	Memoria ne face umani	166
	Sarcina noastră umană: Să ne re-amintim	169
10.	DESPRE RĂU	
	Să ne amintim de Amalek, să înfruntăm răul	174
	Problema suferinței	178
	Răul și originile omului: Două povești	182
	Lupta împotriva răului: Două modele	185
	Dumnezeu și răul	188
11.	VIAȚA ÎN RUGĂCIUNE	
	Cultivarea interiorității	194
	Rugăciunea unui hasid	195
	Darul altarului lăuntric	199
	Viitorul rugăciunii evreiești	201
	‘ <i>Amidah</i> ’: stând în prezența lui Dumnezeu	203
12.	COMUNITATEA: LOCUL ÎN CARE SĂLĂȘLUIEȘTE <i>SHEKHINAH</i>	
	Individ și comunitate	210
	Comunitatea sfântă	211
	Cele două jumătăți ale cercului	214
	Comunitate și legământ	217
	Modele din trecut	219
	POSTEAȚĂ: CONTINUAREA ÎNVĂȚĂRII – ÎNCOTRO MĂ ÎNDREPT?	
	Pentru începător	222
	Învățarea limbii ebraice	224
	Începutul studierii Cabalei	226
	Pentru cititorul evreu	232
	Hasidismul și învățăturile sale	233
	Hasidismul pentru cititorul evreu	237
	Resurse pe internet	237

MĂRTURISIRE, ÎN LOC DE PREFĂȚĂ

Această carte este scrisă pentru căutători. Cabala, vechea tradiție ezoterică a iudaismului, a început să atragă tot mai mulți doritori interesați să o studieze, evrei și non-evrei deopotrivă. Sarcina noastră constă în a face cât mai accesibilă această cale mistică și înțelepciunea ei în moduri care să fie pe înțelesul unui astfel de public nou și variat. Pentru asta, atât scriitorul, cât și cititorul vor trebui să își schimbe modurile de gândire, adânc înrădăcinate. În scrierea acestei cărți, am fost nevoit să depășesc două temeri la fel de mari: aceea de a dezvălui prea mult neinițiaților și aceea de a „dilua” tradiția până la banalizare, așa cum este prezentată în limba engleză și în afara cadrului său tradițional. Am preferat să trec dincolo de limitele istoriei, asumându-mi rolul de învățător într-o comunitate de căutători, decât să merg pe calea mai sigură, dar mai rece a cercetării istorice. Tu, ca cititor, va trebui să te deschizi spre noi moduri de gândire, un exercițiu care implică atât inima, cât și mintea și care încearcă să acopere ruptura dintre ele, ce constituie o parte atât de consistentă a vieții noastre intelectuale. Această carte este o lucrare de teologie mistică evreiască, dar și de psihologie religioasă, înțelegând psihicul în sensul original de „suflet”. Prin intermediul ei sper să mă adresez unui „loc” mult mai adânc și mai lăuntric decât alte lecturi pe care le-ați parcurs. Încercați să citiți fără să vă grăbiți, cu mintea contemplativă deschisă.

Am speranța că veți învăța multe despre Cabala din citirea acestei cărți, însă scopul ei principal nu este acela de a oferi informații. Există multe cărți, inclusiv unele foarte bune, care fac deja acest lucru. În loc să vă învăț Cabala așa cum a fost în trecut, vă invit să vă alăturați mie într-o explorare extrem de actuală. Ce îl poate învăța tradiția cabalistică pe căutătorul de astăzi? Mai au vreo valoare pentru noi simbolurile antice și misterioase având în vedere lumea foarte diferită în care trăim? Cum ar putea fi adaptată Cabala pentru a putea deveni un mijloc potrivit pentru o căutare spirituală foarte actuală? Se poate face acest lucru fără a distruge specificul tradiției? Poate o persoană rațională să se îndrepte către o sursă străveche de înțelepciune, cum ar fi Cabala, fără să fugă de realitatea de astăzi și fără să renunțe la responsabilitățile vieții prezente?

Cu doar o generație în urmă, acei câțiva învățători ai Cabalei puteau fi întâlniți doar într-un cerc restrâns, cu circuit închis, în Ierusalim. Astăzi sunt prea mulți. Unii dintre ei caută să-i ademenească pe elevi cu promisiuni îmbietoare: „Studiază Cabala, și toate problemele voastre vor fi rezolvate! Fericirea și succesul vor fi ale voastre! Cumpărați-ne cărțile, beți băutura noastră sfântă și veți fi vindecați de toate bolile”.

Eu nu fac astfel de promisiuni. În afara credinței mele în importanța călătoriei tale interioare, eu nu am nimic de oferit. Aceasta este, după cum am spus, o carte pentru cei care caută, eu însumi fiind un căutător. Întrucât termenul „căutător” este folosit pentru a descrie foarte mulți oameni ai zilelor noastre, cred că se cuvin câteva cuvinte despre cititorul acestei cărți, așa cum mi-l închipui eu. Presupun că ești o persoană cu o oarecare experiență în domeniul spiritual. Este posibil să fi încercat să meditezi urmând o metodă sau alta. Probabil că ai citit despre disciplina orientală și diversele tradiții de înțelep-

ciune. Îmi imaginez că ai sentimentul că un adevăr profund este ascuns în învățăturile mistice ale iudaismului, dar nu știi cum să dobândești acces la el. Te consideri, poate, sceptic sau agnostic, dar ești totuși atras de explorarea experienței religioase și de descoperirea, în tine însuși, a unor stări mai profunde de conștiință. Simți că tradițiile înțelepciunii antice, inclusiv Cabala, îți pot oferi câteva instrumente și idei importante care te-ar putea ajuta în aprofundarea acestei căutări. Poți să fii sau să nu fii evreu prin moștenire [culturală], dar ai auzit de Cabala și ai dori să afli ceva din ceea ce te poate învăța pe tine, căutătorul contemporan. S-ar putea să fii nou în practica evreiască sau poate că încerci să-ți aprofundezi cunoașterea iudaismului.¹ Nu cauți o relatare istorică detaliată a învățăturilor cabalistice, așa cum s-au dezvoltat în trecut și nici nu cauți pe cineva care să te convingă de faptul că misticismul evreiesc este singura cale către adevăr.

Acum ar trebui să-ți spun câte ceva despre mine. Studiez și predau textele mistice iudaice de peste patruzeci de ani. Am început ca un căutător și căutător am rămas până în ziua de azi. Psalmul care spune „Căutați întotdeauna fața lui Dumnezeu” a ajuns să însemne, în propria mea viață de rugăciune, că această căutare este ea însăși nesfârșită, „fața lui Dumnezeu” trebuind a fi găsită în chiar procesul căutării, nu numai ca un scop final. Căutarea și găsirea sunt inexorabil legate una de alta. Recompensa pentru căutare se găsește aici și acum, de-a lungul drumului.

¹ Ar fi bine dacă adevăratul începător și-ar face rost de cartea mea *These Are the Words: A Vocabulary of Jewish Spiritual Life* (Woodstock, Vt.: Jewish Lights, 2000). Acolo prezintă definiții scurte ale unor termeni-cheie ai tradiției religioase evreiești, mulți dintre aceștia urmând să fie discutați și în această carte.

INTRODUCERE: EHYEH CĂ NUME AL LUI DUMNEZEU

Cabala spune că *Ehyeh* (pronunțat *eh-yeh*) sau „Eu voi fi” este cel mai profund și cel mai tainic nume al lui Dumnezeu. Începe cu litera ebraică *aleph* care indică timpul viitor. Când Moise a trăit marele său moment de chemare la rugul aprins, el l-a întrebat pe Dumnezeu: „Când poporul” – acei sclavi evrei pe care urma să-i scoată din Egipt – „mă va întreba «Care este numele Lui?», ce ar trebui să le spun?” Dumnezeu răspunde cu această expresie tainică: „Eu o să fiu Cel ce va fi”, și îi comunică lui Moise: „Spune-le că «Cel ce va fi» m-a trimis la voi” (*Ieș.* 3:14).

Răspunsul misterios al lui Dumnezeu face ca întreaga conversație să sune ca un dialog [sub formă de] *koan* între un maestru Zen și discipolul său. „Eu voi fi” ca răspuns la „Care este numele tău?” pare a fi o palmă dată de maestru, o respingere dură a întrebării înseși. Asemenea dialogului [sub formă de] *koan*, acest text duce spre un loc dincolo de cuvinte, căutând să determine o descoperire în conștiința noastră. Ce încearcă să ne spună? „Eu voi fi” poate însemna „Eu sunt fără nume, pentru că niciun nume nu ar putea reda vreodată cine sunt cu adevărat”. Sau ar putea însemna: „Spune-mi cum vrei. Nu contează cum Îmi spui, pentru că Eu umplu toate numele – toate cuvintele, toate lucrurile, toate timpurile și locurile – și orice nume Îmi dai va fi într-adevăr al Meu”. Răs-

punsul devine un pic mai clar în următoarele capitole atunci când Y-H-W-H, o contopire imposibilă a verbului „a fi”, este revelat ca numele lui Dumnezeu. Aceasta nu înseamnă nimic altceva decât adevărul că Dumnezeu este Ființa însăși. Întreaga Ființă. Dumnezeu se află în *toate*. Nu există niciun loc, niciun moment, niciun lucru și, cu atât mai mult, nicio persoană care să nu fie pline până la revărsare de Prezența Divină. Aceasta este cea mai importantă învățătură a lui Baal Shem Tov¹ (1700–1760), unul dintre marii maeștri mistici ai tuturor timpurilor și fondatorul hasidismului, o versiune mai recentă și mai populară a Cabalei. Numele Y-H-W-H nu ar trebui să fie tradus „Dumnezeu” sau „Domnul”, ci mai degrabă „este, a fost, va fi”. Acesta nu este, de fapt, un substantiv, ci un verb frânat în mod artificial în mișcare², făcut să se comporte ca un substantiv. Un substantiv care este, de fapt, un verb nu va putea fi niciodată ținut prea strâns. De îndată ce crezi că „te-ai prins” și că îl înțelegi pe Dumnezeu ca pe o „entitate” clar definită, acel substantiv se transformă din nou în verb.

Acest nume este considerat prea sfânt, prea mare și prea plin de prezența lui Dumnezeu, pentru a fi pronunțat de muritorii obișnuiți. În cele mai vechi timpuri, când Templul din Ierusalim încă se afla în locul său, doar marele arhiereu, după o serie de purificări speciale, era lăsat să intre în Sfânta Sfintelor, o singură dată pe an, de Ziua Ispășirii. Doar atunci i se permitea să pronunțe Numele. El făcea acest lucru cu voce tare; ni se spune că, atunci când evreii adunați în curțile Templului l-au auzit, au căzut cu fețele la pământ și au strigat: „Pentru totdeauna binecuvântați numele Dumnezeului împărăției slavei!”

Dumnezeu *este* Ființă. Cele patru litere ale Numelui, luate în ordine inversă, formează cuvântul H-W-Y-H, pronunțat

¹ Grafiat și Ba'al Shem Tov. (N. red.)

² Sens metaforic. (N. red.)

hawayah, care înseamnă „existență”. Tot ceea ce *este* există în Dumnezeu. Dar când întoarcem literele și le transformăm în Nume, se adaugă ceva tainic. Cosmosul infinit de variat face loc unei singure Ființe, Una în a cărei prezență simțim că ne aflăm, Una căreia ne permitem să ne adresăm în rugăciune. Această Ființă unică, luată în integralitatea sa, este infinit mai mare decât suma părților sale. „Dumnezeu este locul lumii”, ne învață rabinii, ceea ce înseamnă că universul există în întregime în Dumnezeu, „dar lumea nu este locul lui Dumnezeu”¹. Dumnezeu rămâne transcendent universului, un mister niciodată înțeles pe deplin. Y-H-W-H este mai mare decât H-W-Y-H.

Numele Y-H-W-H conține trecut, prezent și viitor. Tot ceea ce a fost, este și va fi există într-o singură simultaneitate în Dumnezeu, întrucât îmbrățișarea divină este mai mare decât orice divizare în timp liniar. Această divizare este reală doar pentru noi, muritorii legați de timp. Chiar prea reală, s-ar putea adăuga. Majoritatea ființelor umane trăiesc în trecut. Lingerea vechilor răni, regretarea deciziilor și hrănirea urii vechi ocupă o mare parte a energiei colective a umanității. Majoritatea marilor conflicte umane, între națiuni, dar și între indivizi, își au rădăcinile în această focusare asupra trecutului: evrei și arabi, sârbi și albanezi, protestanți irlandezi și catolici, hutu și tutsi, abuzatori de copii care au fost abuzați când erau copii, bătauși de soții retrăind unele spaime vechi ale psihicului lor și toate celelalte.

Memoria și nostalgia au, desigur, și ele, aspectele lor pozitive. Devenim mai bogați și poate oarecum mai înțelepți odată cu achizițiile memoriei care se înmulțesc cu trecerea anilor. Să sperăm că numărul rănilor și traumelor vechi din

¹ *Bereshit Rabbah* 68:10.

viețile noastre este depășit de puterea amintirilor afectuoase și calde. O parte inevitabilă a vieții adulte este memoria, mare parte a ei fiind amintirea plină de iubire față de cei care au murit. Dar amintirea decedatului nu este singura care ne ocupă mințile. Dacă ne-am împărți mințile în cantitatea de energie pe care o acordăm zilei de ieri, zilei de azi și zilei de mâine, ar trebui să recunoaștem că o mare parte din energia noastră mentală și emoțională este dedicată zilei de ieri, meditănd asupra lucrurilor care au fost, care nu mai sunt și care nu pot fi schimbate niciodată.

La rândul ei, *ziua de azi* ne umple mintea cu cererile și cu grijile ei. Trăind într-un ritm atât de alert și cu atâtea lucruri care ne solicită atenția în același timp, uneori simțim că abia putem trece peste zi. Minunatele mașinării de economisire a forței de muncă ce ar fi trebuit să ne confere mai mult timp liber par să ne ocupe și mai mult timpul. Cele mai noi miracole ale comunicării la nivel mondial nu fac decât să împovăreze și mai mult fiecare zi, umplându-ne mintea cu probleme care necesită răspunsuri instantanee. Pe măsură ce ritmul vieții se accelerează, există un pericol real ca psihicul uman să nu poată ține pasul cu el, generând efectiv o societate de oameni supuși constant unei poveri de sarcini de care trebuie să ne ocupăm *imediat*.

Dar *ziua de azi* are și o parte bună. Să trăiești în prezent înseamnă să fii atent la *tot* ce se întâmplă aici și acum. Lumina soarelui care pătrunde pe fereastră în timp ce scriu aceste cuvinte, apăsarea tastelor de pe tastatura computerului, ritmurile liniștite ale propriei mele respirații – a lua în seamă toate acestea înseamnă să îl iei în seamă pe Dumnezeu, Cel care se află în spatele numeroaselor măști ale senzațiilor care trec prin fața noastră în orice clipă.

PARTEA I

O REINTERPRETARE
A VECHII TRĂDITII

CĂBĂLĂ, VECHE ȘI NOUĂ

CABALA ÎN ISTORIA EVREIASCĂ. UN SCURT STUDIU

Cabala este vechea tradiție evreiască de înțelepciune ezoterică. Cuvântul *cabala* înseamnă „primire”, ceea ce au transmis generațiile anterioare, iar noi am primit. Se spune că aceste tradiții vechi își au originea în revelația divină și sunt astfel „primite”, în cele din urmă, chiar de la Dumnezeu. Primele cărți ale Cabalei au început să apară printre evreii din Europa de Vest cu mai puțin de 1 000 de ani în urmă, în jurul anului 1150, dar scriitorii și cititorii acestor cărți le-au văzut ca pe niște roade ale unei tradiții mult mai vechi, ducându-se poate încă 1 000 de ani în urmă, în timpul Antichității. Cercetarea modernă, care cândva sfida astfel de revendicări de la o origine străveche, devine acum mai deschisă față de ele.

Cabala a fost transmisă timp de mai multe secole printr-o tradiție vie a relațiilor maestru–discipol, precum și prin învățături consemnate mai întâi în manuscrise și apoi în cărți tipărite. La sfârșitul secolului al XV-lea, când a început tipărirea cărților ebraice, mulți rabini s-au opus tipăririi operelor cabalistice. Întrucât aceste izvoare puteau fi înțelese în mod corespunzător doar dacă erau predate de un adevărat maestru, rabinii s-au gândit că este mai bine să le păstreze în manuscris, forma în care nu putea fi creat decât câte un exemplar. Prevenirea

răspândirii în masă prin tipărire a fost o modalitate de a ține secretele departe de mâinile celor neinițiați. Cu toate acestea, aproape 100 de ani mai târziu, *Zohar*-ul și alte cărți importante ale Cabalei au început să apară sub formă tipărită datorită numărului mare de oameni care căutau să ajungă la ele¹.

Influența învățăturilor cabalistice a cunoscut apogeul în comunitățile evreiești din întreaga lume în perioada 1500–1800. Inspirați de relatările minunate ale cercurilor mistice din orașul galileean Safed, rabinii și predicatorii au început să împărtășească mult mai liber secretele Cabalei, iar mulți evrei – și destui creștini – au devenit interesați, văzând în ele o sursă de înțelepciune profundă și de adevăr străvechi. În comunitățile evreiești din Europa și din Orientul Apropiat, grupuri mici de bărbați, tineri și bătrâni au creat cercuri pentru studierea și practicarea Cabalei. (Din păcate, femeile erau excluse din cercurile cabalistice în acele timpuri.) Activitățile lor includeau meditații, îndeosebi asupra sensurilor secrete ale numelui lui Dumnezeu, privegheri de studiu la miezul nopții, procesiuni pentru a onora regina Shabbat-ului, post, spălări rituale, intonări de imnuri speciale, precum și alte activități menite să încurajeze o viață intensă de evlavie care ar duce, de asemenea, la mântuirea lui Israel, a Cosmosului și chiar a lui Dumnezeu. Mai presus de toate, fideli spiritului iudaismului centrat pe învățare, ei studiau și reinterpretau mistic textele cabalistice, în special *Zohar*-ul, care atinsese statutul canonic alături de Biblie și Talmud. Ei au scris noi comentarii asupra Scripturilor antice, care erau văzute ca o poartă dată de Dumnezeu pentru a intra în tainele cabalistice.

¹ Vezi în acest sens întreaga colecție *Sepher*, publicată de Editura Herald, și în special cartea *Zoharul – Cartea Splendorii*, 2021, apărută în această colecție. (N. red.)